





A black and white photograph of a man, Raymond van het Groenewoud, playing an acoustic guitar. He is shown from the chest up, angled slightly to the right. His eyes are closed, and his expression is one of intense concentration or emotion. He is wearing a dark, long-sleeved shirt. The guitar is a light-colored acoustic model with a dark pickguard. The background is dark and out of focus.

RAYMOND VAN  
HET GROENEWOUD  
IN MIJN  
HOOFD

MARTIN HEYLEN

De Bezige Bij Antwerpen





|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| Voorwoord                                                   | 7   |
| Recept 'In mijn hoofd'                                      | 11  |
| <b>DE HEMEL VAN AMSTERDAM,<br/>DE HEL VAN DEURNE</b>        | 13  |
| <b>HET ATHENEUM EN DE BEATLES</b>                           | 37  |
| <b>ONTHECHTING EN AANVAARDING<br/>– GEBOORTE VAN JASPER</b> | 55  |
| <b>SPORT EN VOORAL VOETBAL,<br/>EEN OBSESSIE</b>            | 71  |
| <b>LEZEN</b>                                                | 95  |
| <b>SEKS</b>                                                 | 119 |
| <b>DE VROUW, MIJN DROOMBEELD</b>                            | 143 |
| <b>TOEWIJDING – SIGRID EN CESAR</b>                         | 175 |
| <b>LIEVER ONDERWEG DAN<br/>EEN AFGEWERKT PRODUCT</b>        | 197 |
| <b>BACH, BAKER, BEATLES</b>                                 | 217 |
| <b>(TOEGIFT) EENVOUD, SCHRAPPEN</b>                         | 241 |
| <b>BEELDEN IN MIJN HOOFD</b>                                | 257 |



## VOORWOORD

Dit boek is een tafelboek.

Het idee is aan tafel ontstaan, tijdens veel tafelen uitgewerkt, en de gesprekken vonden plaats aan de keukentafel van Raymond, in Brugge.

Het was zijn platenbaas die me samen met Raymond in een Brussels restaurant uitnodigde en daar het idee van een boek aankaartte. In eerste instantie bedankte ik voor de eer. Ik vind Raymond een straffe componist-zanger en vind dat hij enkele tijdloze meesterwerkjes heeft gemaakt.

Maar een biografie?

Ik zag het al voor me: discografieën uitpluizen en inventariseren, stapels documentatie verwerken tot vloeiende teksten, archiefmateriaal ordenen... o horror.

Niks voor mij.

Dan kon hij beter op zoek gaan naar iemand met het talent van een archivaris. Mijn leven is net voorbij de helft en ik wil geen werk maken van dingen die me niet geestelijk verrijken.

Een traditionele bio hoefde niet, zei Raymond. Trouwens, zijn teksten zijn al in boekvorm gepubliceerd en de kenners weten zijn discografie wel te vinden op het internet.

Wat dan wel?

Geen idee.

Ik wilde het ook niet meteen afketsen. Want er was iets aan Raymond dat mij prikkelde. Hij beheerst de kunst van het schrappen. Als geen ander kan hij na eindeloos polijsten een tekst en een melodie tot de essentie herleiden.

Niets is zo moeilijk als tot eenvoud komen. Daarin is hij een meester.

We besloten het gesprek te laten bezinken.

Rond die periode had ik het toch te druk met het verzinnen en het uitwerken van een nieuw televisie-idee.

Maar Raymond liet me niet los.

En toen gingen we zeevruchten eten, in Oostende. Ik kende een adresje, we ontdekten een gezamenlijke liefde voor verse oesters, krab, garnalen, langoustines en andere kustbewoners aan de andere kant van de zeedijk.

De witte wijn, een Belgische, was voortreffelijk.

Het werd een verrijkende verkenningronde, de rekening niet te na gesproken. Eigenlijk wisten we toen al dat we samen iets wilden maken. Maar wat precies bleef onduidelijk. Het kon een boek worden, of een tv-programma. Hoe we het zouden aanpakken wisten we ook niet. Laat staan wanneer.

Maar we hadden ontdekt dat het prettig was om van gedachten te wisselen en dat we – figuurlijk – met honger van tafel gingen. We bleven elkaar ontmoeten en besnuffelen.

Culinair kwamen we meer en meer op dezelfde golflengte, de gesprekken bleven interessant, maar het project kwam moeizaam op gang.

En toch.

Ik raakte almaar meer geïntrigeerd door de persoonlijkheid en openheid van de zanger-componist. Na al die reizen door Amerika, Rusland en Azië leek het alsof ik aan een minstens even boeiende ontdekkingsreis in een mens was begonnen.

Het was zoeken naar een geschikte vorm.

De doorbraak kwam er met een fris en eenvoudig idee. Als we nu eens een boek rond de tien belangrijkste dingen in zijn leven zouden maken, telkens gelinkt aan tien toepasselijke liedjes van hem?

Tien diepgaande gesprekken over telkens één interessant thema uit Raymonds leven – en zeer herkenbaar voor iedereen – vond ik een aantrekkelijk vooruitzicht.



Bij een visgerecht waarvan ik me wegens overdaad alleen de wijn herinner, maakten we een shortlist van de belangrijkste thema's in zijn leven. Geen top tien, want dan zou hij een ranking moeten maken en dat wilde hij niet.

Zo begon het. We gingen meteen aan de slag.

We spraken af bij hem thuis, in Brugge. En elke keer draaide dat uit op een gesprek van vier, vijf uur.

*In mijn hoofd* is dus geen overzicht van zijn indrukwekkende muzikale carrière, maar eerder van zijn leven, zijn inzichten, de gistende brij in dat hoofd van hem, waaruit al zoveel schoonheid is ontstaan.

Met de voorgesprekken inbegrepen denk ik dat we al gauw zo'n zestig uur met elkaar hebben gepraat. Het waren intensieve en lange gesprekken. Maar ik vond elke ontmoeting een geschenk en vind dat nog altijd, want ik heb er veel van opgestoken.

Wat is kennis waard als je ze niet kunt delen? Weinig. Je vergaart wijsheid en weetjes, je wordt ouder en dan ga je dood.

In Afrika zeggen ze dat een mens die sterft een bibliotheek is die afbrandt.

Zowel Raymond als ik zijn er ons van bewust dat je maar beter tijdig de bibliotheek weggeeft – via liedjes, boeken, tv of andere kanalen.

Hij engageerde zich om een groot stuk van zichzelf te geven en zo eerlijk mogelijk mijn vragen te beantwoorden.

En dus werd het een inspirerend boek, over toewijding, liefde, seks, muziek, het leven kortom.

Het was een voorrecht om het te mogen maken. Achteraf heb ik het gevoel dat ik geen boek over Raymond van het Groenewoud heb geschreven, maar eerder mét Raymond, over het leven.

Het heeft me veel geleerd over hem, maar ook over mezelf, en ik hoop van elke lezer hetzelfde.

**MARTIN HEYLEN**



## RECEPT 'IN MIJN HOOFD'

### A) BENODIGDHEDEN VOOR EEN HOOFDGERECHT:

Een talent.

Creativiteit die steeds gepolijst en bijgestuurd wordt.

De inspiratie van het moment.

De fans verrassen.

Dingen in vraag stellen.

Geen overvloedigheden.

Purisme, eenvoud is niet gelijk aan eenvoudig.

Het zoeken naar de naturel van het eindproduct.

Iets waar je jezelf goed bij voelt.

### B) BEREIDING EN PRESENTATIE:

Daar gaan we, de kick en adrenaline van het moment.

Is iedereen wel enthousiast?

De vragen. De twijfel.

En dan de reacties.

Ook de vaststelling dat je niet voor iedereen goed kunt doen.

Maar als er dan zijn die je komen vertellen dat ze een grandioze avond hebben beleefd...

Een hoofd vol emotie liegt niet.

*Perfect gebraseerde daurade royale met emulsie van zachte aromaten, citrus en gesauteerde inktvis.*

*Voor Raymond, 14 oktober 2010, om 13.40 uur.*

Respect, Ramon.

Het was weer eens zeer lekker!

Maar ook dat is een momentopname... een souvenir.

Morgen beginnen we opnieuw.

**PHILIPPE SERRUYS**, chef-kok en goede vriend





---

# DE HEMEL VAN AMSTERDAM, DE HEL VAN DEURNE

## TULPEN UIT AMSTERDAM

Als de lente komt dan stuur ik jou  
Tulpen uit Amsterdam  
Als de lente komt pluk ik voor jou  
Tulpen uit Amsterdam  
Als ik wederkom breng ik voor jou  
Tulpen uit Amsterdam  
Duizend gele, duizend rode  
Wensen jou het allermooiste  
Wat mijn mond niet zeggen kan  
Zeggen tulpen uit Amsterdam  
Zeggen tulpen uit Amsterdam

(Antwârpe gij zè gij veur mij  
Toch de stad...)



## 14 FEBRUARI 1950

Zelden is er iemand slechter geworden van een teveel aan duidelijkheid. Dus eerst wat data en feiten.

Raymond van het Groenewoud werd geboren in Schaarbeek, een randgemeente van Brussel, op 14 februari 1950.

Zestig jaar later wordt hij alom geprezen als een van de grootste en veelzijdigste Belgische muzikanten ooit.

Een Belg dus, voor wie daar ooit aan twijfelde.

Negeer de kleine v en h in zijn naam, en ook zijn tongval met krullende r en soms doorschemerende harde g. Raymond woonde in Schaarbeek, Anderlecht en een resem Vlaamse gemeenten en steden, zoals nu in Brugge.

Zijn ouders waren wél Nederlanders.

‘Ergens tussen 1953 en 1956 ging Joseph van het Groenewoud weg bij mijn moeder, Debora Johanna Tak. Mijn stiefvader, Arnold Duitz, kwam bij ons inwonen.

Arnold was heel links en schreef voor de Belgische communistische krant *De Rode Vaan*. Eigenlijk wilde hij een volwaardig activist binnen de Belgische communistische partij zijn. Dat mocht niet omdat hij Nederlander was.

Alleen daarom zijn mijn ouders naar Amsterdam verhuisd, waar hij volwaardig aan politiek kon doen.’

### – Marx en Lenin gaven ook jouw leven een nieuwe richting?

Omdat mijn stiefvader zo nodig een beroepscommunist wilde zijn, ja, weliswaar vanuit totale onwetendheid en onkunde tegenover de arbeidersklasse. Hij vond oprecht dat iedereen gelijke kansen moest hebben. Maar na partijvergaderingen was hij vaak aangeslagen. Zijn grootste probleem was de inval van de Sovjets in Boedapest, in 1956. Dat kon hij niet verteren. Zijn gezond verstand zei hem dat er iets niet klopte. Hand in hand kameraden, samen op hetzelfde



doel af en zo – dat viel niet te rijmen met die gewelddadige onderdrukking in Boedapest.

Mijn stiefvader was een idealist. Maar ik zag dingen die mij ontnuchterden. Ik zag hem vergaderen met andere communisten. Er kwamen kopstukken van de partij bij ons thuis, zoals Ernest Mandel. Ik luisterde naar hun grote woorden, hoe ze de wereld zouden veranderen. En ik zag dat de wereld niet veranderde.

Die lui vonden dat alle macht aan de arbeiders moest worden gegeven, maar zelf hadden ze niets met volksmensen te maken.

– **Als kind pik je veel op. Wat nam jij mee van het communisme?**

Wel, ik bladerde wel eens in die dikke boeken van Karl Marx, maar al na twee bladzijden had ik geen zin meer om verder te lezen. En ik betwijfel of hij ze begreep. Ik zag vooral hoe inefficiënt zij werkten. Ik voelde meer dan ik het kon analyseren dat er iets niet klopte.

Dat is wat een kind sterk maakt, dat het goed ziet. De volwassene moet zich ondertussen sterk houden én standhouden, het kind kan rustig kijken.

Ik zag ook het frustrerende van mijn stiefvaders situatie. Geen voeling met de realiteit, dan honderd keer vergaderen en toch voor geen meter opschieten. Toen heb ik me voorgenomen om zelf wél aan te knopen met de realiteit. Ik had geen zin om tegen windmolens te vechten, want dan word je een parodie.

– **Hoe was je stiefvader als mens?**

Ik herinner me hem als een gefrustreerde, agressieve man. Hij kon niet om met kinderen en met de kinderlijke geest. Zijn dada was: leren. En: álle informatie is interessant.

De klassieke nieuwsgaring, het radionieuws op kop, was heilig. Dan moesten we zwijgen in alle talen. Ik kwam er al snel op uit dat het nieuws van zeven uur niet zoveel verschilde van dat van één uur. Maar hij móést elk woord tot zich nemen.

Daar bleef het ook steken, want verder deed hij er weinig of niks mee.

En het eeuwige verhaal was dat hij de toekomst van de wereld of van dat ene land somber inzag. Daar kwam het altijd op neer.

Nu, in zijn laatste levensjaren, ziet hij het somber in voor zichzelf. Hij verblijft in een bejaardentehuis en wordt stilaan dement. Na de dood van mijn moeder, op 29 april 2009, is hij verhuisd van een twee- naar een eenpersoonskamer.

Voor een man die het begrip kennis als heilig beschouwde, is het een ramp om stilaan alles te vergeten. Ik probeerde hem dan op te vrolijken en zei: 'Dat geeft toch niet? Het essentiële zul je wel onthouden. Dat je van A naar B gaat en dat er op dat en dat uur eten is. Geniet van het leven!'

Maar dat stuitte telkens op een muur van onbegrip. Nu zit hij al in een stadium dat er zo te zien niet veel meer te genieten valt.

– En je moeder? Wat voor een vrouw was zij? Volgde ze haar man in alles?

Ja, voor de vorm. Ze had wel door dat er meer geluld dan gedaan werd. 'Al die domme intellectuelen', zei ze vaak. Zij was veel praktischer, wilde een prettig leven voor zichzelf. Uiteindelijk is hij gezwicht voor een leven waarin hij eerst nog een beetje en dan niet meer politiek actief was.

Zijn rol was dan die van broodwinner als medisch afgevaardigde. Tot hij een psychosomatische vorm van astma ontwikkelde, waardoor hij vervroegd met pensioen kon gaan.

Dat is sneller gezegd dan meegemaakt, hoor. Het leidde tot vreselijke dingen, zoals wegkwijnen in een kliniek met nog maar tweeënveertig kilogram gewicht.

Mijn moeder zei: 'Nu heeft hij tenminste zijn eigen concentratiekamp kunnen meemaken.'

Arnold Duitz, mijn stiefvader, is een zeer verlaten mens. In de familie Duitz is hij de enige overblijvende. Ook daar had hij het heel moeilijk mee, dat zoveel briljantere geesten binnen de familie



Duitz tijdens de oorlog verdwenen waren en hij, de middelmatig getalenteerde, overbleef.

**– Was je stiefvader een Jood?**

Jawel, volbloed Joods, maar helemaal geen Jood van de Joodse gemeenschap. Had niks met religie, was fanatiek antireligieus zelfs. Met de Joodse gemeenschap in Antwerpen had hij net genoeg contact om klusjes te versieren na zijn periode als medisch afgevaardigde. Heet dat niet hand-en-spandiensten? Daar kennen ze elkaar wel in: ‘Kun jij niks voor me doen, want ik ben ook een Jood.’ Dat werkt wel hoor, dat systeem.

**– Hadden je stiefvader en je moeder al een relatie voor je vader wegging?**

Wel, dat ziet er zo naar uit. Er is een foto waarop de beide mannen poseren. Er was al iets bezig terwijl mijn biologische vader nog thuis was. Arnold heeft het afgebroken. Want hij heeft last van ethiek. Maar dan op een afstandelijke manier, alsof je op school iets leert en het dan nazegt. De inhoud is één ding, maar het is de manier waarop je iets zegt dat mensen beroert.

Toen mijn vader het huis verliet voor een andere vrouw, verwittigde mijn oom meteen mijn stiefvader: ‘Arnold, als je wilt toeslaan is dit het goede moment, want Debora Johanna Tak is vanaf nu vrij.’

Hij moet daar snel voor de deur gestaan hebben.

**– Wat draag jij van je stiefvader mee? Er wordt bij kinderen altijd gekeken naar erfelijke sporen en genetica, maar de aanwezigheid van zo’n stiefvader moet toch ook een invloed hebben op je persoonlijkheid?**

Dat zou best kunnen. Het scrupuleuze van hem, daar heeft hij me veel van meegegeven. Zo van: ‘Dat kun je niet doen, want dat is niet correct.’

En op tijd zijn, bij elke afspraak. Als we met de band moeten repeteren is de muzikant die te laat komt niet sociaal, vind ik. Ik



zal dan ook altijd blijven selecteren in mensen tot ik iemand vind die stiptheid net zo respecteert als ik.

Met al die verkeersproblemen vandaag zorgen we er gewoon voor dat we veel te vroeg zijn. In het slechtste geval zijn we dan op tijd. Die wachttijd, die vroeger werd gebrandmerkt als verloren tijd en verveling, beschouw ik nu als tijd om tot mezelf te komen. Niemand heeft er ongemak van, van te vroeg zijn. Dat wist ik twintig jaar geleden niet, hoor.

**– Welke trekken van je biologische vader vind je bij jezelf terug?**

Misschien dat architecturale dat tot een muzikaal arrangement leidt? En gevoel voor muziek, maar dan technisch. Ik ben er makkelijk mee weg, met de muziektaal. Maar niet alles komt van hem. Het theatrale, dat heb ik helemaal van mijn moeder. Optreden is toch ook theater. Dat had mijn vader niet. In de familie van mijn moeder zit wel veel aanstellerij. Het zich aanstellen, theatraal doen.

**– Is het wat Italianen vaak wordt toegedicht, dat gesticuleren, luid argumenteren, commedia dell'arte?**

Oh ja, en Joden ook. Oooh en ááh! En klagen, want het gaat altijd slecht met de financiën. En ziektes en zo. In mijn moeders familie hielden ze veel van theater. Haar vader deed niets liever dan stukken uit de opera nazingen en in de huiskamer scènes van toneelstukken opnieuw opvoeren. De burens konden meeluisteren.

**– Hoe verging het je vader terwijl jullie in Amsterdam woonden?**

Hij woonde in Brussel met mijn stiefmoeder. Mijn vader heet officieel Jos of Joseph van het Groenewoud. Maar toen hij naar België vluchtte om niet te hoeven dienen in het Nederlands leger in Indonesië – een opstandige kolonie – nam hij een schuilnaam aan. Vanaf dan heette hij Nico Ooms.

Later, toen hij een artiestennaam voor zichzelf moest verzinnen in het kader van Latijns-Amerikaanse muziek, verschoof hij van Nico Ooms naar Nico Gomez. Iedereen kende hem zo. Zijn latere

vrouw zei Nico, nooit Jos. Ze had hem leren kennen als de zanger en niet als Joseph. Zijn familie was allicht bang om zich te verspreken in die akelige periode in Brussel, dus noemde iedereen hem Nico en dat is zo gebleven. Zijn echte naam is geleidelijk verdwenen.

– Hoe diep zat de schrik erin?

Er vluchtten nogal wat Nederlanders naar België rond 1949, zoals de man van mijn moeders zus en nog een derde man, Hans Zeldenrust en zijn vrouw Fenny. Die hadden geen zin om na de Tweede Wereldoorlog nog eens soldaat te gaan zijn. Maar er werd beweerd dat de militaire politie soms in Brussel rondsnuffelde, vandaar die schuilnaam. Mijn vader was doodsbang voor de klop-klop-klop op de deur.

## DE AMSTERDAMSE HEMEL

– Maar jij bent dus een Belg.

Juist. Mijn ouders waren Amsterdammers, maar ik ben tot Belg genaturaliseerd.

Ik was altijd een vreemde eend in de bijt. Dat gevoel van een vreemdeling te zijn heb ik nog sterk. Ik zie nog altijd een scène op de lagere school in Amsterdam voor me. Ik stond bij de juffrouw. Ik droeg een bril. Die bril was kapot, zei ik. Juffrouw Wiegand keek me onbegrijpend, bijna verbijsterd aan. Bleek dat ik moest zeggen: 'Mijn bril is stuk.'

Daar tekende zich voor mij de grens af tussen Nederland en Vlaanderen.

Maar ik werd warm ontvangen in dat klasje. De juffrouw was heel tof. Zo'n Belgische jongen erbij vonden de andere kinderen schattiger en aandoenlijker dan wat anders. Dat was mijn fijnste tijd op school, net als de naschoolse uren. Ik werd ook nog eens liefdevol opgevangen door oma en opa.

Veel minder fijn was dan weer het kleine appartementje bij moeder en stiefvader. Er waren veel spanningen, want het geld kwam moei-



zaam binnen. Mijn moeder werkte een tijdje bij de Wijka, een firma die iets deed met knopen en draden. Maar ze was een hopeloos geval in de werkende maatschappij. Zij kon niet functioneren in een hiërarchische structuur met een baas die bevelen geeft. Ze moest haar eigen gang kunnen gaan. Daar kun je zeker iets genetisch in terugvinden.

Ik herinner me dat ik in Amsterdam een vriendje had, Ronnie. Ik mocht altijd bepalen wat er gedaan werd. Hij was niet bepaald achterlijk, maar in elk geval niet briljant. Wel, als ik de lakens kon uitdelen, maakte dat Ronnie des te meer tot mijn vriendje.

**– Wanneer kwam de muziek in je leven?**

Er was een buurvrouw, mevrouw Nootenboom, die pianolerares was. Bij haar volgde ik mijn eerste pianolesjes.

**– Je begon al heel jong piano te spelen?**

Oh ja. Mijn moeder heeft altijd beweerd dat ik veel gevoel had voor muziek. Haar verhaal dat altijd terugkwam is dat ik op mijn derde al de deuntjes van Radio Luxemburg vlekkeloos nazong. De reclamedeuntjes van Camézeep kon ik melodisch zuiver nadoen.

Ook mijn pianojuf vond dat ik talent had. Dat mens was wel zo smerig om me te vragen op wie mijn ouders stemden bij de verkiezingen. Ik zei in mijn onnozelheid iets van extreem rechts. De juf was assertief genoeg om verhaal te komen halen bij mijn ouders, dus ook bij mijn extreem linkse stiefvader. Zij moesten haar toen sussen. Het is een raar verhaal, maar zo zijn die Hollanders, zeker? Gaan ruziën over de kleur die je kiest bij verkiezingen...

**– Was er meer in je leven dan naar school gaan en piano leren?**

Met oom Simon – getrouwd met Liesje –, de jongere broer van mijn moeder en van mijn tante Yvonne, de vrouw van Frans Kok, proefde ik van de magie van sport. Hij nam me mee naar een avondwedstrijd van Ajax in het Olympisch Stadion en naar een interland tussen Nederland en Suriname.

Ik was meteen betoverd.

Ook in mijn klas was het ineens al voetbal wat de klok sloeg. Voor vijf cent kon je op de hoek bij de kruidenier een kauwgom-rechthoekje kopen met ingesloten een spotprentje van de voetballer, getekend door Dik. Dus het was kopen, ruilen en verzamelen. En kauwgom kauwen. Ik denk dat Abe Lenstra toen ingeruild kon worden tegen drie andere voetballers.

Na school gingen we steevast voetballen op het weiland. Met hoopjes kledingstukken gaven we de goals aan. Ik herinner me dat ik blij was dat ik als inwijkeling een rol kreeg, want die Belg werd gezien als iemand die goed kon keepen.

Ik telde volwaardig mee. Mijn jaar was goed toen de juffrouw op een dag zei: 'Jij kunt best aardig keepen.' Ja, toen was ik zot van glorie.

– Stond je op en ging je slapen met voetbal?

Het was niet anders. Vaak kreeg ik een voetbal van opa en oma. Daar gingen we mee voetballen op een stuk grasland, afgezoomd met een omheining, en helaas ook met prikkeldraad bovenaan. Vliegt die bal daar toch wel tegen, zeker. Kapot, of stuk, zo je wilt. Ik had zo'n verdriet om die ene rubberen bal met handtekeningen van Ajaxspelers! Het werd ook niet geapprecieerd ten huize van oma en opa. Maar ik zweer het, Martin, ik kon er echt niets aan doen!

Ook de radioverslaggeving herinner ik me levendig. Er was de WK-finale in Zweden tussen Zweden en Brazilië (*in 1958, gewonnen door Brazilië met 5-2, mh*). En dan ging het heel de tijd over die fenomenale voetballer Pele. Dat roepen van zo'n commentator! Ik was toen nog een onbevlekt kind. Ik zat nog niet te zeiken op de commentator en de journalist, maar geloofde dat het allemaal waar was wat er gezegd werd. Twee minuten na de wedstrijd waren we al aan het voetballen op straat. Dan wilde je zelf Pele zijn, natuurlijk, of op zijn minst Brazilië.



Vaak ging ik ook in mijn eentje voetballen. Dan schopte ik de bal in de lucht, ving hem op en voerde mijn zweefsprongen uit. Op een keer deed ik dat op een stuk land waarvan ik niet in de gaten had dat het bemest was. Helemaal onder de stront kwam ik tevreden naar huis omdat ik goed had gekeept. Mijn oma werd voor één keer toch wel nijdig toen ze me zag. Vooral het feit dat ik er geen benul van had, zegt wel veel. Zo van: het 'riekt' niet fris, maar ik móét keepen.

– **Je was een dromer.**

Oh ja. We gingen met de klas zwemmen naar het Mirandazwembad en kregen elk een kleedhokje toegewezen. Zo'n hokje vind ik al ingewikkeld. Dus ik ga naar binnen, trek mijn zwembroek aan, kom buiten, zie niemand, begrijp er niks van, drentel wat rond, zie nog altijd niemand, weet dat mijn oma niet veraf woont en zie dan de oplossing voor mij. Ik kleed me opnieuw aan en ga naar haar.

'Wat doe je hier?' vroeg ze.

'Ik vond de klas niet meer', zei ik.

Achteraf hoorden we dat de juffrouw me plots miste en een paniekaanval kreeg. Ze dacht dat ik verdronken was en stond urenlang doodsangsten uit. Het verhaal wil dat ze het zwembad hebben laten leeglopen, maar dat vind ik nogal onbegrijpelijk omdat zwembadwater doorzichtig is. Het klinkt in elk geval des te dramatischer.

– **Hoe kijk je terug op je jeugd in Amsterdam?**

Als een onbezorgde en blijde tijd, vooral bij oma en opa. Met Winnie, die ik nog niet vermeld heb. Winnie was mijn beer, genoemd naar Winnie de Poeh. Ik sleepte hem overal met mij mee en kon hem in mijn fantasiewereld goed gebruiken. Want in die kop met twee glazen ogen kon ik van alles verzinnen waardoor die beer onweerstaanbaar grappig werd en ik verschrikkelijk moest lachen.

Mijn oma kon er ook goed mee om. Zij gebruikte hem in haar theatrale spelletjes. Zij zei er iets tegen, liet de beer verwonderd

terugkijken en zei dan weer iets. Tranen met tuiten heb ik gelachen. Het was een onmisbaar ding. Ik had geen broers of zussen, dus het moest van ergens komen.

Ook opa was heel lief. Hij was de stiefvader van mijn moeder, maar een absolute opa. Hij knutselde voor mij een fantastische garage uit triplexhout in elkaar. Met een oprit, een benzinepomp en boven de inrijpoort geschilderd: 'Raymond'.

Wat de Hollanders van dat milieu altijd deden, was je je cadeau laten zoeken via briefjes. Daar stonden rijmelarijtjes op, die eindigden in aanwijzingen als '...en dan moet je naar de keukenkast'. Ik dus naar de keukenkast. Daar vond ik opnieuw een briefje '...naar de tuin'. Daar weer een briefje, enzovoort. Uiteindelijk vond ik die garage op de grond in de douche. Zo mooi. Mijn vader heeft ook ooit een houten tram gemaakt. Blijkbaar blijven eigengemaakte cadeaus toch beter in het geheugen dan aangekochte.

Mijn echte opa is tijdens de Tweede Wereldoorlog gestorven aan een maagzweer die hij niet kon laten verzorgen omdat hij een Jood was.

– **Ah, hij was ook een Jood?**

Ja, de echte Jood. Mijn moeder is naar Joodse begrippen niet echt Joods omdat haar moeder geen Joodse is.

– **Ben jij dan een Jood?**

In onze rekenkundige begrippen ben ik voor een kwart Joods en heb ik Joods bloed in mijn aderen. Maar de Joden zeggen dat als de moeder geen Joodse is, de zoon dat evenmin is.

– **Heb je ook nare herinneringen aan je prille jeugd?**

Ja, dat ik mijn broek eens volgekakt heb, met alle gevoelens van schaamte en ellende erbij. Ik was in hoge nood, zeker een kilometer lang. Dan nog de trappen op, bellen en fataal te lang moeten wachten. Zoiets onthoud je wel.



En dan die keer toen ik op de schoot van mijn moeder zat te wachten op de blijde intocht van Sinterklaas. Tijdens een van de voorbereidende avonden zwaaide er een deur open en werden er pepernoten naar binnen gesmeten. Dat was dan het werk van Zwarte Piet. Lekker spannend. Er werden al liedjes gezongen en zo. Maar die Zwarte Piet van dienst was zo ongelooflijk gewelddadig dat ik me een ongeluk ben geschrokken. Lijkbleek. Doodsangst. Er was werk aan om me weer goed te krijgen.

– **Had je Amsterdamse jeugd ook invloed op je carrière?**

Het was de periode van Annie M.G. Schmidt. Pas later ben ik beginnen te beseffen dat ik heel schatplichtig ben aan haar. Ik hield enorm veel van haar verhaaltjes, gedichten en eenvoudige formuleringen. Er werd een streng metrum gehanteerd en rekening gehouden met het rijm. Later in Vlaanderen heb ik in de afdeling Kleinkunst vaak kennisgemaakt met kinderliedjes en Vlaamse liedjes tout court, waarvan ik dacht: hoe is het mogelijk dat ze zo iets kroms durven uit te brengen?

– **Even algemeen nu, over Amsterdam. Als je langs de grachten loopt, heb je dan het gevoel dat je daar thuishoort?**

Oh ja, zeker weten. Alle straten, alle trajecten, tram 25 van Amsterdam Zuid naar Centrum, noem maar op. Meer dan één Amsterdammer die me intussen aansprak op mijn BV-schap zei: 'Je bent meer een Amsterdammer dan een Belg.' En meer dan eens zegt men mij: 'Je hoort bij ons.'

Maar dat heb ik ook in Antwerpen. Ik loop er nu vaak rond en menig Antwerpenaar tutoyeert me in de richting van: 'Eigenlijk zijt ge van ons.' Zeker omdat ze weten dat ik met Sigrid ben. Er zit meer in die Antwerpse toon, onder andere: je moet je niet te veel voorstellen bij je BV-schap want ik spreek met jou wanneer en zoals ik dat wil. Maar vijf minuten later voel je al aan dat hij zal zeggen: 'Ik heb met hem gesproken.'



- **Is het een beetje thuiskomen in Amsterdam?**

Het is in elk geval een gevoel van: hier hoor ik bij. Niet omdat ik elders niet pas, maar er is iets dat zuigt.

- **Elke mens komt ergens vandaan, Raymond.**

Juist, dat is een parallelverklaring en daar neem ik vrede mee. Dus zeg ik: ik kom van Amsterdam. En dan maak ik het optelsommetje: Amsterdamse ouders, veel Amsterdams horen spreken, er vaak geweest, twee cruciale blije jaren.

- **Waarom cruciale jaren?**

Omdat ik me nog lang Amsterdammer ben blijven voelen.

- **Je bent een Amsterdammer.**

Ja. Sigrid kan dat ook zo mooi zeggen. Ik ben haar Amsterdammertje.

\* \* \*

Op zijn zestigste denkt Raymond van het Groenewoud met gemengde gevoelens terug aan zijn ouders. Hij prijst zich gelukkig dat hij minstens geprobeerd heeft om de weerhaken en de misverstanden uit zijn jeugd met hen uit te praten. Want te vaak is de dood je te snel af, en blijf je met je vragen en trauma's zitten.

'Ik heb op een bepaalde dag de rekening gepresenteerd aan mijn vader, en ik heb dat ook met mijn moeder gedaan. Dat wil zeggen: alles wat ik in mijn introverte aard voor mezelf had opgepot, heb ik eruit gegooid.

Het was in mijn jaren als twintiger. Ik woonde al alleen, maar had nog contact met allebei. Mijn eerste confrontatie was met mijn echte vader. We gingen eten, ik had het goed voorbereid en mijn moed bij elkaar geraapt. En na een glas of wat ben ik eraan begonnen en werd het een monoloog.

Ik kan het niet woordelijk herhalen, maar de hoofdmoot was dat hij me nooit toeliet om iets te vertellen over mezelf, dat hij me altijd na een halve zin al afbrak met de kreet: "Oh ja, dat ken ik" en dan zelf een oeverloos verhaal begon te vertellen. Dat hij nooit tijd voor mij had gehad in mijn jeugdijaren.

Hij had trouwens nog iets vreemd paternalistisch. Toen ik bij hem in de leer was, doceerde hij dat "wij" geen artiesten waren maar "planttrekkers". Toen hij me evenwel op een avond op het podium zag uitblinken als begeleider van Johan Verminnen, sprak hij ontroerd: "Jij bent een artiest." En een stap later had hij zichzelf in zijn toespraken ook maar bevorderd tot artiest. Vanaf dan was het "wij, artiesten". Kortom, vader houdt zoon in toom.'

**- Hoe reageerde je vader op die eruptie?**

Ronduit fantastisch. Ik had een zak vuilnis over hem heen gestort en hij zat daar en hij zei: 'Tja. Het is nu eenmaal wat het is.' En dan de zin die mij eeuwig zal bijblijven: 'Hoe kun je liefde geven als je jezelf niet graag ziet?' Dat was zo ontwapenend dat ik nooit meer iets kwaadaardigs tegen hem heb gezegd.

**- En je moeder?**

Ik heb het met haar nog eens dunnetjes willen overdoen. Het was van dezelfde aard. Een verstikkende persoonlijkheid. Maar zij reageerde helemaal anders. (*fijn stemmetje*) 'Oh, als jij dat zo ziet, dan hoeft het eigenlijk niet meer voor mij, het leven.'

Toen dacht ik: als je het als een sportief duel bekijkt, toonde de ene fair play en met de andere kun je niet verder doen. Na zo'n kreet kun je niet nog eens doorgaan en haar naar een wanhoopsdaad drijven. Ik vond het flauwe pathetiek. *Not a good sportsman*. En daar is het bij gebleven.

**- Problemen uitpraten, daar krijg je meer zuurstof van, en dan kun je met een propere lei weer beginnen. Voelde jij dat ook zo aan?**

Ja, zeker met mijn vader. Bij mijn moeder dacht ik: jammer voor jou. Ik zou iedereen aanraden om dingen uit te spreken. Het was



toen de bloeitijd van de psychoanalyse en -therapie. Mijn familie en kennissen waren daar ook mee bezig, ouders en kinderen gingen samen in therapie. Mijn stiefvader deed er honend over, maar daar dacht ik het mijne van. Ik vind essentiële dingen uitpraten goed.

Ook door een overlijden komt er veel zuurstof vrij. Zo had ik mijn vader liever ná zijn dood dan tijdens zijn leven. Doordat zijn versmachtende aanwezigheid weg was kon ik rustig aan hem denken en alles plaatsen. De appreciatie voor het goede in hem is dan tot wasdom gekomen. Er waren verrassingen. Muzikanten die uitlegden hoeveel hij voor hen had gedaan. Dan stond ik paf. Dat het zo'n goede gast was, die vooral jonge beginners veel had geholpen.

En er waren nog wel verrassingen. Dat hij alcoholist was, dat wist ik niet. Hij functioneerde dan toch niet slecht, moet ik zeggen. Dat is het grote misverstand. In je verbeelding, in de mijne toch, is een alcoholicus iemand die door de goot kruipt. Maar de drank wordt meestal in een normaal leven geïntegreerd. De fles zat gewoon in de aktetas. Toen ik dat verhaal vernam, vroeg ik me wel af: is het daarom dat hij zoveel eau de toilette gebruikte, om het te maskeren?

Die verhalen achteraf voegen er wel veel aan toe, ze maken het personage completer en complexer. En je ontdekt het aandoenlijke van het menselijk tekort.

Ik voel dat nu ook groeien tegenover mijn moeder. Het is ingegeven door al die enthousiaste vrouwen bij de rouwplechtigheid die aangaven dat het een hele bijzondere vrouw was. (*De moeder van Raymond overleed een week voor dit gesprek, mh.*) Dat is tof om het beeld compleet te maken en om het te relativiseren. Ik voel me niet geroepen om hen dan mijn kant van de waarheid te vertellen. Sommige vrouwen zoeken wel bevestiging van hun verhaal, maar dat vind ik te gortig. Ik knik dan beminlijk en daar blijft het bij.

- **Vreemd hoe de indruk die iemand nalaat zo sterk kan verschillen van hoe je het zelf hebt beleefd.**

Dat is zo. Het dagelijks leven met iemand geeft je een ander beeld dan dat van mensen waarvoor je je opmaakt. Mijn moeder



kon echt een luisterend oor hebben voor vrouwen met problemen. Ik ben daar niet bitter om, maar ik zou wel een bittere zin kunnen verzinnen zoals: jammer dat ze voor mij geen luisterend oor had.

Misschien is het wel moeilijker om in het dagelijks leven een luisterend oor te hebben voor elkaars problemen. We horen bij elkaars meubilair, hé?

- Het gaat om aandacht. Het doet me denken aan interviewen. Met een cameraploeg erbij vertellen mensen soms over hun intiemste gevoelens, die ze amper delen met mensen waarmee ze samenleven.

Dat is eigen aan interviewen, denk ik, misschien wel aan goeie interviewers. Het is altijd een evenwichtsoefening tussen iets dat catharsis kan zijn en een soort voyeurisme. Het is een vorm van therapie. Het luisterend oor, het juiste moment, de tijd en de plaats. En je wordt belangrijk gemaakt, dat helpt. Wat ons bij Andy Warhol brengt, die zegt dat iedereen eens een kwartier wereldberoemd zou moeten zijn. *(lacht)* Dan zou men ook weten wat voor flauwekul het is.

## DE HEL VAN DEURNE

‘In 1958 kwam er een einde aan de gelukkige jaren in Amsterdam. Mijn moeder ontdekte gaandeweg dat de kwaliteit van het leven in Nederland toch wel lelijk tegenviel tegenover die van de jaren in Brussel. Vooral dan wat eten, inkopen, genieten betrof. De omgeving ook, de cafés, restaurants, andere mensen.’

- Het bourgondische Belgische leven?

Ja, daar kwam het toch op neer. Het was voor allebei moeilijk om aan de kost te komen. Mijn stiefvader was ontgoocheld in de communistische partij. En ik denk dat mijn moeder genoeg overwicht had om hem in de richting van een job in België te duwen, zodat er brood op de plank kwam.

René Reindorff, een hooggeplaatste communist én Jood die in Ukkel woonde, had in België een hoge post bij het ministerie van

Volksgezondheid. Door zijn contacten zorgde hij ervoor dat Arnold in Antwerpen een job als medisch afgevaardigde kreeg bij de Zwitserse firma Geigy, ondertussen opgeslokt door CIBA.

Bij zijn job denk ik onmiddellijk aan een dienstauto, een Volkswagen Kever met nummerplaat 10 B 30. (*lacht*)

Zodra hij de job had, gingen ze er wonen, nadat ze al ettelijke malen over en weer waren gereisd om een job en een huis te vinden. Dat was in de Ter Rivierenlaan 75, dicht bij het Bosuilstadion van FC Antwerp.

Verhuizen naar Deurne, kort na de start van het schooljaar 1958-1959, was een onzachte landing.

Ik kwam terecht in een klas waar ze op een andere manier aan hoofdrekenen deden, wat al een cultuurshock was. Maar één cruciale scène op de speelplaats is een trauma van mijn jeugd, dus van mijn leven.

Ik was ineens 'die Hollander'.

– **Wat was het probleem? Je was jaren 'die Belg' geweest.**

Ja, maar dat was gezellig. Ik werd vlekkeloos opgevangen. In Deurne werd ik uitgestoten omdat ik een Hollands accent had. Op de speelplaats begon er een te scanderen: '*Keiskop! Keiskop! Keiskop!*' En al snel stonden ze daar met zeven, acht mij uit te jouwen en 'sliepuut-achtig' te doen tegen die ene, ik dus. Dat heeft me heel diep gekwetst. Echt iets voor een film van Bergman, een regelrechte nachtmerrie is dat in de belevingswereld van een kind.

Je wordt uit de groep gezet. Dat je in de groep zit besef je niet, maar je voelt het heel sterk als je buiten de groep staat. Vanaf dan was ik, euh, apart. Dat maak je niet meer goed. Deden ze ook niet, het proberen goed te maken. Ik was de *keiskop*.

– **Heb je geprobeerd om daar verandering in te brengen?**

Ja, ik heb als een gek Antwerps geleerd. Overleven betekende zoê *rap meugelik Antwaarps klappe gelaak de rîst*. En dat werkte. Een jaar



later werd ik door mijn ouders naar een andere school gestuurd, daar was ik al geen *keiskop* meer.

Een andere grote ontgoocheling waren de naschoolse activiteiten, of het gebrek eraan. Waar het in Amsterdam met alle jongens en meisjes voetballen was, was het in Deurne: '*Neije, iek moet naar hoas, gaan liêren.*' Er werd niet op straat gespeeld in die buurt! Dus zat er maar één ding op: ook naar huis gaan. En daar was ik enig kind, dus qua geïsoleerd zijn en qua shock kon het tellen. Het was van de hemel naar de hel.

Gedaan met goed in de groep liggen, ravotten en spelen, dingen die je een kind toewenst. Ik toch.

- **Je oma en opa waren weg.**

Die zaten honderdzestig kilometer noordelijker, ja. Af en toe gingen we op bezoek, dat was een verademing. De sfeer in Amsterdam was prettig vanwege de vrienden van mijn ouders die we daar bezochten en hun kinderen. En daar begon ook die magie te leven, omdat het een hippe stad was. Ja, ik was nog maar elf en vond het al een hippe stad.

In Deurne was mijn moeder wel veel thuis, maar die zei dan: 'Waarom ga je niet een keer naar buiten?' Tja, zij kon moeilijk mee gaan voetballen. (*lacht*) Dus ging ik buiten voor de deur zitten, en dan was zij ook content. Ik las wat, ik fantaseerde met mijn beertje, maar dat kun je ook niet eeuwig volhouden.

Gelukkig heb ik het Rivierenhof ontdekt, een vrij groot park, waar op woensdagnamiddag naar hartenlust werd gevoetbald. Daar moest ik alleen maar vragen: 'Mag ik meedoen?' En dan werd er geschot tot het donker werd. Oef!

De Bosuil begon toen zijn aantrekkingskracht te krijgen. FC Antwerp had goeie spelers, met Eddy Wauters als rechtsachter, Vic Mees als rechtsmidden, Van Gool die een goede naam had als midvoor, Van Ginderen als stopper, Renier... En dan de outfit, prachtig wit met een rood rugnummer, een rood broekje en witte kousen. En geen foeilelijke reclame!



– **Smetteloos.**

Prachtig! En het stadion zat vol. Ik meen dat Lierse kampioen werd in het jaar dat ik daar aankwam en het jaar daarop Standard. Ik was algauw fan van Standard.

Er was ook zoiets als de Antwerpse Entente. De clubs Antwerp, Berchem en Beerschot stelden een eliteploeg samen en voetbalden in de aanloop naar een nieuw seizoen tegen de Braziliaanse clubs Santos en Botafogo. En ik mocht gaan kijken! Bij Botafogo viel het tegen, want Garrincha speelde niet mee. Maar bij Santos, daar stond Pele op het terrein. Zelfs Rik Coppens, die hele rare dingen kon met een bal, verzoop bij het verzameld talent van de Brazilianen.

– **Wanneer is de onvoorwaardelijke liefde voor muziek ontstaan?**

In Deurne ook. Ik weet nog dat het liedje ‘Volare’ een enorme hit was en nagezongen werd in de straten. En toen begon het verhaal van de muziekschool. Mijn moeder was er nog altijd van overtuigd dat ik talent had voor muziek. Ze besloot om me naar de muziekschool Van Poppel te sturen.

Ik was acht jaar.

Ze zeiden: ‘Eerst notenleer en dan pas een instrument.’ Maar ik was zo goed in notenleer dat ik vervroegd aan een instrument mocht beginnen. Dat werd de piano. Op het einde van het eerste jaar was ik er al bij op een publieke uitvoering na de examens. Op de uitnodiging stond: ‘Raymond van het Groenewoud, de Koe-koekswals’. Ik herinner me dat ik toen voor het eerst plankenkoorts voelde.

Het jaar daarop mocht ik met tram 10 naar de Rooseveltplaats, in hartje Antwerpen. Het vijfde jaar met meneer Bastiaensens was zozo, maar in het zesde jaar met meneer Metz klikte het. Die groep was ook oké. Mijn verdedigingsmechanisme stond op punt en ik sprak voldoende Antwerps.

Toch bleef het een andere cultuur. In de muziekklas werd ik uitverkoren om solo te zingen voor de groep. Maar tegen de dag van de uitvoering werd ons duidelijk gemaakt dat we allemaal een wit hemd moesten dragen, een zwarte broek en een strik. Dat



druiste in tegen de cultuur van mijn ouders. Die uniformiteit en dat nette, daar kreeg je ze van op hun achterste poten. Ze kwamen uit een ander nest.

**- Je ouders waren non-conformisten?**

Tja, zo heet dat dan, hé? Al is dat een wat rare betiteling voor alles wat je gewoon bent. Mijn stiefvader heeft dan een prachtige brief naar de school geschreven, dat hij daar niet van gediend was, en dat ik niet zou verschijnen in wit hemd met een strik. En dat ik ook geen hondenpenning zou dragen. (*lacht*) Dát vind ik nog altijd een goeie.

De brief passeerde bij de muzikleraar, bij de directeur. Ze kwamen erop uit dat ze me inderdaad niet konden verplichten. Maar dan was ik opeens ook geen solist meer. Dat deed wel even zeer, maar niet van de orde van 'keiskop'. Ik voelde me alleen maar machteloos.

**- Welke cultuurverschillen waren er nog zoal tussen Nederland en België?**

De gewoonte van de Belgen waar we al eens te gast waren om voortdurend te vragen of we nog iets wilden drinken of eten. En dan maar afwimpelen, en opnieuw die vraag. Dat ging er bij mijn ouders niet in. Ze vonden dat overbodig en storend, want ze hadden toch al gezegd dat ze geen trek meer hadden? Dat was al genoeg om nooit meer op een uitnodiging van die mensen in te gaan.

**- Heb je ook goede schoolherinneringen?**

Elke keer voor de lessen 's namiddags weer begonnen liep er een grote groep leerlingen rond het blok - die school paalde aan vier straten. Altijd won dezelfde jongen. Ik voelde dat ik looptalent had en ik dacht week na week dat ik het wel van hem zou kunnen winnen. Dat kietelt enorm. Maar hij was mij te arrogant om het leuk te vinden.

Toen was daar eindelijk de dag dat ik toch mee aan de startlijn ging staan. Ik was meteen mee met een kopgroep. En belachelijk vroeg



begon ik weg te sprinten van de strafste. Natuurlijk voelde ik mijn adem gieren, maar ik hield vol en won. Helaas is een deel van de glans weggenomen omdat die eeuwige winnaar halfweg stopte.

- De glans van een overwinning wordt afgemeten aan de grootsheid van de tegenstander.

Daar ben ik het mee eens. En ik heb nooit meer opnieuw gelopen. Door nog eens te lopen en dan verdorie niet te winnen, zou die zoete herinnering weg zijn. Het was bewezen dat ik nog straffer was dan die eeuwige primus en dat wilde ik toch wel bewaren. Ik wilde niet dat er krassen op dat juweeltje kwamen. (*lacht*)

## DEURNE ZUID, VAN HAVRELEI 70-72

‘Aanvankelijk bestond er onzekerheid of Arnold die job van medisch afgevaardigde aankon. Dat medisch jargon kreeg hij niet makkelijk onder de knie. Maar blijkbaar had hij een groot talent om dokters te overtuigen om de producten van Geigy te kopen. Er werd hem een overkoepelende functie aangeboden, maar daar bedankte hij voor. Hij kende zijn beperkingen en trapte niet in de val van het Peters Principle.

Toen er meer geld was, verhuisden we naar een appartement aan de Van Havrelei, tegenover het Van Havreplein. Daar had ik meteen het gevoel van meer luxe, omdat daar parket lag. Het was lumineus, er viel veel licht naar binnen.’

- Houd jij van parket?

Het kwam vooral door de manier waarop mijn moeder dat bezong. ‘Oh, wat een fantastisch appartement! Met een parketvloer!’ Er klaarde daar iets op, waarschijnlijk tussen mijn ouders, of zeker bij mijn moeder. Mijn stiefvader zei later dat de jaren zestig een *fools paradise* waren wegens de bloeiende economie – hij moest het altijd negatief voorstellen. Maar het ging toen goed met iedereen. En een medisch afgevaardigde verdiende goed genoeg om in een uitstekend appartement te wonen.

Met bus 18 moest ik dan naar de Rooseveltplaats. Ik was verliefd op de dochter van de bakker. Ik was ook verliefd op Arlette, die met haar blauwe katholieke uniformpje dezelfde bus nam. Ze was duidelijk ouder dan ik. Op een of andere manier kreeg ik het voor elkaar dat ik mocht gaan spelen in het huis aan de overkant waar Arlette woonde.

Daar overkwam me het ergste van het ergste. Ze had een jongere zus van mijn leeftijd. En na daar wat te zitten ging Arlette haar ding doen en mocht ik met Claire wat gaan spelen in de tuin. Voor mij was dat niets dan frustratie, want ik wilde alleen maar Arlette kunnen aanbidden.

Blauwe ogen met zwart haar, ik zie haar nog voor mij.

Ik was tien jaar.





---

# HET ATHENEUM EN DE BEATLES

## MIJN SCHOOLGAANDE JEUGD

Als ik denk aan mijn schoolgaande jeugd  
O heerlijke tijd was dat  
Ah, het deed mijn verstand zoveel deugd  
Dat ik mij wou verzuipen in bad  
Al die vriend'lijke leraars  
De zon op het plein  
De leerlingen, bruine boekentas  
Ach, hoe licht was mijn hart in die tijd  
Hoezeer kon ik iedereen haten  
Als ik denk aan mijn schoolgaande jeugd  
Dan schiet de vreugde mij in het hart

Ach, hoe leerzaam was heel die tijd  
Ik zou niet weten wat  
Tenzij die enorme rottrap  
Van de leraar tekenen  
Die mij nooit tekenen gaf  
En de propfen die ik mocht rapen van het plein  
Als ik dan ook een kwartiertje vrij had  
En de ferme greep van de prefect  
Waarbij de botten kraakten  
Als ik denk aan mijn schoolgaande jeugd  
Dan schiet de weemoed mij in het hart

Daar gaat de bel van ringeling  
'k Wou dat ik de lucht inging  
Rijelijen twee aan twee



Best van al gedwee  
Binnenstromen in de muf  
Muffe klas alwaar ik suf

Zure zweters, dat doet deugd  
't Lot van onze jeugd

Als ik denk aan mijn schoolgaande jeugd  
De glimlach op het gelaat  
De selectie wie deugt en niet deugt  
De ouders verdrietig en kwaad  
Ah, wij hebben geen kind om trots op te zijn  
De kennissen  
Hun vragen doen pijn  
Als ik denk aan mijn schoolgaande jeugd  
Dan zeg ik tegen mijn kind'ren  
Als ik denk aan mijn schoolgaande jeugd  
Dan schiet de vreugde mij in het hart

## 1961

‘Op school had ik een half jaar voorsprong op de rest. Ik ging op mijn vijfde naar het eerste studiejaar. Toen ik elf was had ik er al de lagere school op zitten.

Bij de PMS-testen scoorde ik zeer goed. “Stuur die jongen naar het atheneum van Berchem”, zeiden ze. “Dat is een strenge school met een uitstekend niveau.”

Ik zie me nog altijd dat gebouw binnenstappen.

De maidenspeech werd gegeven door de leraar Latijn, die achteraf een alcoholist bleek te zijn, maar dat wist ik toen niet. Graatmagere man, met een zeer donkere blik. Hij zei op een dreigende toon tot de zeer stille klas: “Goed, gij hebt allemaal de lagere school gedaan? Vanaf nu wordt het serieus.”

Ik ga ervan uit dat het leven alleen aangenaam kan zijn door erin te spelen. Ik begrijp dat er een opvoeding moet zijn om tot een functioneren in de maatschappij te komen. Maar ik vind dat je jezelf zo veel mogelijk spelenderwijs moet kunnen ontplooien. En niet met de bedreiging van doem en terreur en de aankondiging: “Gedaán met spelen!”

### – Ben jij spelenderwijs door de lagere school gestruind?

Oh ja, ik wist niet beter. Ook de muzieklessen vond ik eigenlijk alleen maar logica. Ik zat daar maar omdat mijn moeder had gezegd: ‘Ga jij nu maar muziekschool volgen.’ En terwijl ik zat te dromen en aan andere dingen dacht, nam ik het ondertussen vlotjes in mij op.

### – Die dreigende leraar, was dat een oude man?

Ik vond hem oud. En ik zal nu maar gokken dat die, euh, tegen de vijftig liep. Het was een leverlijder, alcoholicus, stiekeme chocolade-eter, hij had een slechte adem en hij hanteerde een terreursysteem in het genre van: ‘Neem allemaal een blad papier, ik zal jullie ondervragen over de vorige les.’ En terwijl je nog je hersenen zat



te pijnigen op die tien vragen sloeg hij ineens met een verschrikkelijk harde klap met zijn lat op zijn bureau. Dat was het teken dat onze tijd om was.

Ik had nogal wat Nederlandse vriendjes en vriendinnen. Elke keer dat ik het verhaal van mijn schoolperikelen vertelde, hoorde ik hen verzuchten: 'Jezus, dat zijn de middeleeuwen.' Het was de tijd van de opkomst van de provo's en in die vrijgevochten Amsterdamse geesten was mijn Berchemse school ronduit krankzinnig.

Ze luisterden verbijsterd naar het verhaal dat wij in rijen van twee moesten staan. Terwijl dat in Vlaanderen nog altijd wel zo is, zeker?

De ware toedracht is dat de prefect – die toch de sfeer van het athe-neum bepaalt zoals een cafébaas de sfeer van zijn café – onprettig gestoord was. Hij had iets fysiek agressiefs. Hij deelde in alle klassen de rapporten uit. Telkens vond hij er plezier in om de leerlingen die het minder goed deden dat ook te laten voelen. Dat kon via een tik tegen je slaap, of een harde slag elders op je lichaam.

Het was niet van die aard dat je er een blijvend letsel aan overhield. Maar daarmee was de toon wel gezet. En omdat ik al vooraf wist dat ik nooit een goed rapport zou hebben, had ik heel veel schrik om naar voren te komen en mijn rapport in ontvangst te nemen. Waar ging ik nú weer pijn hebben?

Ik denk ook dat hij voor de leraars het licht op groen zette. Dus als ze het niet met woorden konden waarmaken, dat ze het dan maar met een stomp of een trap moesten doen.

– **Wat vond je het ergst, de pijn of de angst?**

De geestelijke terreur, die zeer bewust werd uitgeoefend. Altijd weer de jongens schrik aanjagen.

– **Terreur is een zware term, als je bedenkt wat er in folterkamers en concentratiekampen gebeurt.**

Dat weet ik, maar je moet het in zijn context zien. Elke mens heeft zijn eigen gevoeligheid. Die laat jou functioneren in de omstandig-

heden waarin je leeft. Ik kon op dat moment niet zeggen dat de concentratiekampen erger waren.

Je leven is op dat moment je ene leven. Wat er daarin gebeurt, wat je aan bagage hebt aan emotionaliteit, bepaalt je leven. Als ik in die periode alles ervoer als terreur, dan heb ik acht jaar terreur gevoeld. Misschien ben ik dan het slachtoffer van mijn verbeelding, maar er was toch ook een groot stuk realiteit.

En de verbeelding was tóén ook aan de macht.

Het is ook eelt op je ziel kweken, net als in zo'n concentratiekamp. Veel mensen hebben de gruwel nooit kunnen verwerken. Maar ik heb mijn atheneumtijd ook nooit kunnen verwerken. Het is het slechtste stuk uit mijn leven.

Dat merk ik ook aan mijn nachtmerries. Ik heb tot voorbij mijn dertigste angstdromen gehad, beelden van mezelf die door die schoolpoort moet. Ik heb er twee, drie liedjes aan gewijd. In 'Mijn schoolgaande jeugd' komen veel elementen letterlijk voor. Het andere heet: 'In de gracht'.

*Waarom op school mijn broek verslijten / en het topje van mijn bic afbijten – dat is alweer achterhaald want ik denk dat ze nu meer laptops dan bics gebruiken – / waarom niet al die boeken smijten / in de gracht.*

En dan nog zo zeven strofes.

*De meester heeft me nooit begrepen / hij is daarvoor veel te benepen / Hij staat alleen maar op zijn strepen / en zijn macht.*

De grootste pedagogische fout in dat atheneum was dat een crapuleus persoon als de prefect daar prefect was.

**Wat deed er het meeste pijn, die klappen of de vernederingen?**

Het psychische, zonder twijfel. Dat ze het zo donker maakten en me zoveel schrik aanjoegen. Acht uur per dag hebben ze je ter beschikking. Mij gaven ze het gevoel dat het leven geen zin meer had als het zo verder moest. Omdat ik niet verder kon denken, ook.



De dialogen met mijn ouders hielpen ook niet. In hun onbegrip en in hun wens om te helpen, suggereerden ze andere scholen. Maar ik ben nu eenmaal een watje. En ik wilde niet nog eens verkassen. In de afgelopen jaren had ik een drempelvrees ontwikkeld voor alles en nog wat. Dus omdat zij mij ook op dat punt niet konden doorgronden bleef alles bij het oude. En dat was heel erg. Een zeer domme situatie waar ik zelf mee verantwoordelijk voor ben, maar waar ik mijn prille leeftijd en onvermogen als excuus voor inroep.

- **Kun jij vanuit jouw ervaringen begrijpen dat jongeren zelfmoord plegen?**

Vaag wel, ja. Maar ik kan dat toch niet plaatsen. En dus wil ik geen oordeel vellen, omdat ik me niet in de huid kan plaatsen van iemand die het doet. Ik heb er zelf nooit aan gedacht. Er was wanhoop, maar er waren ook lichtpunten, zoals de voetbalmicrobe en de Beatles. Vanaf dan vroeg ik me vooral af welk parcours ik moest volgen om mijn dromen te verbinden met de realiteit.

Het was ondertussen een zaak van niet bewegen en niet spreken. Zo was er een leraar Wiskunde die je zonder meer een nul gaf wanneer je iets fluisterde tegen een maat in de klas. Ik vind dat niet kunnen.

- **Zo'n nul voor Wiskunde geeft een vertekend beeld, natuurlijk. Inderdaad, het zou een nul voor Gedrag moeten zijn.**

De leraars Turnen hadden de keuze tussen voetballen of turnen. Ik ging honderd keer liever voetballen op de weide, net als vijftien van de twintig anderen. Maar we mochten dat ongelooflijk weinig. En als het al eens mocht ging de omkleedpartij met gejoel gepaard, van enthousiasme. Dan flikte die vent het meer dan eens om tijdens het wandelen naar buiten plots op zijn stappen terug te keren en te snauwen: 'Terug! Omkeren, les in de zaal!' Ik kan je verzekeren dat mijn type mens op zo'n moment zo iemand zou aanvliegen. Ik had hem willen wurgen.

In die tijd, in dat kader, dacht ik eigenlijk alleen maar: ze moesten zulke mensen doodschieten. Uitteren, ophangen, met pek insmeren, noem maar op. Dát, dat doe je niet. Het is allemaal sadisme.



Misschien vond hij dat wel leuk. Hij zocht altijd de weg van de minste inspanning, was in burger gekleed. En als hij dan toch iets voordeed en ondersteboven aan een balk ging hangen, rolde zijn wisselgeld uit zijn broek. Dan moesten wij spontaan lachen en zocht hij wraak.

Studiemeesters waren ook geen fijne gasten. Eén verkocht zo'n harde trap aan een leerling dat hij er niet goed van was. En de leraar Tekenen had iemand onder aan zijn ruggengraat zo geschopt dat de ouders op school verhaal kwamen halen. De enige keer op die acht jaar.

**– Waren er ook goede leerkrachten?**

Bijna allemaal waren ze in hetzelfde bedje ziek, maar twee mensen presenteerden hun materie met een zeker enthousiasme: de leraar Nederlands en die van Zedenleer, die achteraf – oh toeval – de oom van Sigrid bleek te zijn, de ondertussen overleden Hugo Van den Enden.

Als iemand enthousiast kan vertellen, word je vanzelf meegesleept. Geschiedenis en Latijn werden zeer saai gegeven. Ik vind dat erg én een gemiste kans. Toen ik voor de eerste keer in Rome was, was ik ondanks alles zeer gepakt door de overblijfselen van de oude Romeinse cultuur.

**– Hoe zou jij lesgeven?**

Ik wil niet ruilen met een pedagoog, omdat die een moordende opdracht heeft. En daarvoor moet hij in mijn maatschappijbeeld goed betaald worden. Want hij moet liefdevol en toegewijd zijn materie overbrengen op een stel klootzakjes van kinderen, waaronder slechts een paar wezenlijk geïnteresseerde leerlingen.

En een aanmoedigingetje is nooit slecht. Ik was een kluns in verven en tekenen, maar als hij één keer per jaar zei: 'Niet slecht hoor', was ik toch weer vertrokken.

**– Ik zat op school bij de broeders van liefde, waar één broeder me af en toe zo'n rake mep gaf dat ik bijna uit mijn bank vloog. Ook**



op de speelplaats deelde hij oorvegen uit, en in de gangen en op straat, overal en op alle plaatsen.

Ja, maar dan gaat het over autoriteit en machtsmisbruik. Ik houd niet van zulke mensen. Ik vertrouw hen niet. En ze deugen niet.

Autoriteit afdwingen via schrikmethodes deugt niet. Dan kunnen ze net zo goed elektroden aan je testikels hangen en je telkens een schok toedienen als je verkeerd bezig bent, dat vind ik allemaal van één familie. Het is het slechte in een mens. Zoals jongens die anderen pesten. Terroriseren is terroriseren, de gradatie doet er niet toe.

Concentratiekampen, dat is het einde van de verbeeldingskracht.

– **Wat heeft dat koeioneren teweeggebracht?**

Het leidde niet tot een betere discipline. Ik herinner me de minachting voor de volgende situatie. De leraar Frans analyseerde een gedicht en vroeg: 'Wat bedoelt de schrijver daarmee?' En dan ben je overtuigd van iets en zeg je dat. En dan zegt hij: 'Nee, dat is niet zo, hij bedoelde dat en dat.'

Op dát moment in mijn leven besepte ik heel goed dat de gedachten eigenlijk vrij zijn. Ik voelde dat er iets niet klopte. Was de leraar bij de schrijver thuis geweest, misschien? Had de schrijver aan hem gezegd wat zijn bedoeling was? Toen al dacht ik: wat zit ik hier te doen?

Dat droeg bij tot de verstikking. En dat brengt me bij de dromerige kant van mezelf.

Het fijne van dat atheneum was dat de leraar Frans kwam aanzetten met een gecensureerde versie van *L'étranger* van Albert Camus. Ik was zo in de ban van de eerste zin: '*Aujourd'hui ma maman est morte. Ou peut-être hier.*' Dat vond ik sensationeel! Ik heb dat boek heimelijk in de klas uitgelezen, terwijl wij het regeltje per regeltje aan het analyseren waren. Ik was erg onder de indruk van de stijl van de schrijver.

– **Zou het niet de bedoeling van de schrijver zijn dat elke lezer zo geraakt wordt dat hij er zijn eigen verhaal uit distilleert?**

Ja, natuurlijk is dát wat de schrijver hoopt te realiseren. Ik vind het zelf zalig als iemand me na het beluisteren van een van mijn



liedjes komt zeggen: 'Ik weet wat jij daarmee bedoelt.' Ik moet lachen met artiesten met een hoofdletter A die verontwaardigd zijn omdat het publiek hun nobele bedoelingen niet begrepen heeft.

Zelf adoreer ik het misverstand.

## DE VLUCHT IN VOETBAL

Ik had vanaf mijn zevende de voetbalmicrobe te pakken en die is voortgewoekerd. Bij het begin van het schooljaar hield ik al dikke schriften bij waarin ik in een hels tempo het verloop van een voetbalcompetitie uittekende. Niet de officiële voetbalcompetitie, maar een die ik verzon.

Zo speelde ikzelf in die fictieve wereld bij Beerschot. Als gevierde speler zette ik een hopeloze 0-3-achterstand om in een 4-3-overwinning. Daar was ik zowel in de klas als thuis intens mee bezig.

Als ik thuis moest studeren hield ik dat gemiddeld tien minuten vol. Dan droomde ik weg naar de wereld die er voor mij écht toe deed, die waarin ik linksbinnen was, de plaats van de voetbalgod Pele, de nummer 10. Zo heb ik menige heldendaad verricht, soms alleen maar geestelijk, soms – als de kat van huis was, mijn ouders dus – speelde ik met een tennisbal in mijn kamer aanvalsacties na.

De tennisbal was de voetbal, de poten van mijn stoel waren het doel. Het scorebord, dat waren papiertjes met cijfers van 0 tot 9, er waren officiële spelerslijsten. En ik maakte keelgeluiden die het joelend publiek moesten imiteren.

Ik was de rechtshalf die de pass gaf en mezelf de diepte instuurde, waarop ik een voorzet gaf naar de midvoor – ik dus – die hem binnen kopte. Daarna begon de tegenstander weer op te komen. Elke wedstrijd had een gedetailleerd verloop, maar de belangrijkste speler was natuurlijk die linksbinnen van Beerschot, later van Standard, en nog later de ster van een ploeg uit New York.

In mijn kamer thuis of in de klas schreef ik keurig het verslag van de match uit met mijn vulpen. Maar ook de uitslagen van de andere

wedstrijden verzoon ik en schreef ik neer, opdat er een competitie zou zijn.

Daar was ik bijna voltijds mee bezig. Ik wilde toch niet horen wat die leraars zeiden.

Het was niet zonder gevaar. In het tweede jaar zijn ze erop uitgekomen dat geen enkel van mijn schriften behoorlijk was ingevuld. Het was de lerares Biologie die het ontdekte. Ik zweer het je, ik wist het zelf niet. Ik leefde echt op een andere planeet.

Toen is er actie ondernomen. Al mijn schriften werden nagekeken en overal waren er grote gaten in de leerstof. Mijn ouders kregen een nota, ik een soort arrest om in het studielokaal al die schriften bij te werken.

**- Hoe reageerden je ouders?**

Die waren ontdaan. Vooral mijn stiefvader had het er lastig mee. Mijn atheneumtijd was de compensatie van zijn afgebroken studies vanwege de oorlog. Die zag de school alleen maar als iets geweldig positiefs waar je van alles kon leren en dokter en advocaat kon worden. Hij ging door de hel omdat ik die kans verprutste.

**- Was je gebuisd?**

Ja hoor, ik ben blijven zitten in het tweede en het vierde jaar. Ik moest daar dus acht jaar zitten. En waar normaal 99,90 procent slaagt in zijn laatste jaar, was ik ook daar helemaal aan het ontsporen.

En toen zag ik het licht – ook de enige genoegdoening van mijn atheneumtijd. Het eerste mooie moment was het per definitie zeer moeilijke examen Wiskunde. Daarvoor kreeg je maar liefst vier uur toegemeten, dat was bij die leraar die al een nul gaf wanneer je fluisterde.

We kwamen binnen. Ik zag de vier vragen. Wist meteen dat ik er niks van begreep. Ik realiseerde me dat het nooit iets zou worden met de school. Wel, ik nam mijn passer, tekende een cirkel op het witte blad, schreef eronder: 'Dit is een cirkel.'



Na een kwartier stond ik op en gaf het blad af.

De grote genoegdoening was dat zijn bek openviel toen hij dat blad zag en ik wegging. Ik had één op vierhonderd, maar ik was gelukkig. Vanaf toen was het een deur die plots openging. Van puur plezier heb ik die trend voortgezet op de andere examens.

– En je ouders?

Dat durfde ik thuis niet te vertellen, hoor. Ik hield mijn hart vast voor wat mijn stiefvader zou zeggen.

Maar hij heeft ook iets begrepen, toen. In plaats van zijn zoveelste driftbui te krijgen, zei hij rustig: 'Daar heb je je krediet wel verspeeld.'

– Je hebt dus je einddiploma niet behaald?

Nee.

– Vertrokken met een half jaar voorsprong en geëindigd met twee jaar achterstand?

Ja.

– Mooie balans.

Hahahaha!

– Waarom bleef je acht jaar op die school en ging je niet vroeger weg?

Omdat ik een schijterd ben. Mijn referentie is dan John Lennon, die halfweg de middelbare school al komaf maakt met het schoolstelsel en het dan al probeert te maken in de muziek. Maar die heeft natuurlijk ook zijn drie maats in steun. Ik speelde wel al in een balgroep, maar dat was met figuren die niet onmiddellijk geknipt waren om te zeggen: 'Kom, we gaan carrière maken.'

Eigenlijk stond ik schaakmat. Ik kon geen Beatle zijn omdat ik geen Beatle ben. Ik kon me niet aansluiten bij de Beatles, ik kon geen Beatles uit mijn hoge hoed toveren in Deurne. Dus begon ik er maar weer op los te fantaseren.

- Zijn dat acht verloren jaren?

Nee, ik moest daar blijkbaar door. Ik heb er voeling gekregen met Latijn en sla me erdoor in Italië. Ik voel genot en emoties bij het zien van het oude Rome. Al dat slechte heeft me ook gewapend tegen het vervolg in mijn leven.

- Een mens heeft de neiging om toch iets positiefs te zoeken in slechte ervaringen, al is het maar als troost. Zelf heb ik acht jaar als ongeschoolde arbeider in een fabriek en een houtbedrijf gewerkt. Ik denk nog altijd dat ik daar een drijfveer voor het leven en veel levensblijheid uit heb gehaald.

Ja, ook omdat je het niet meer hoeft te doen.

- En omdat ik nu het gevoel heb dat ik mijn zin doe, terwijl ik misschien harder werk dan doorsnee.

Wel, ook ik moest in die periode een beslissing nemen. Ga je mee in wat ze zeggen dat je moet doen, of voel je – eerst heel vaag en daarna pas duidelijker: ik wil het op mijn manier doen. Helaas kon ik dat niet, hoe graag ik ook wilde. Ze móésten me een stamp geven van thuis uit. Er begon pas een steentje te rollen toen ze zeiden: ‘Zoek het nu maar uit.’

Het leidde ook tot de oproep van mijn vader vanuit zijn muziekwereld in Brussel. Die zei: ‘Je kunt hier wel iets komen doen en een centje verdienen.’

- Hoe oud was je?

Negentien.

## DE BEATLES

- Ik weet nog goed wanneer de Beatles in mijn leven kwamen. Ik was zeven jaar, en net veranderd van school. Ik kwam op de speelplaats van de lagere school in Evergem en zag de grotere jongens samentrossen en luidkeels zingen: ‘She loves you, yeah yeah yeah.’



Almaar opnieuw datzelfde zinnetje. Ik zie dat beeld nog altijd scherp voor mij. Van de ene op de andere dag waren de Beatles er en dat veranderde mijn leven, nee, veranderde de hele wereld.

Ik heb het thuis meegemaakt. Mijn oom Frans, die met de zus van mijn moeder in Brussel woonde, kwam af en toe op bezoek en had altijd wel nieuws over balletten, een nieuw boek of een nieuwe langspeelplaat. Ik weet nog dat hij *De Standaard* toonde, met op de voorpagina de Beatles verenigd rond de Engelse premier Harold Wilson.

Dat was dus meer dan zomaar een popgroep. Toen zag ik hun koppen en was ik meteen begeistert. Vraag me niet waarom, dat kun je niet uitleggen. Misschien was ik er hormonaal klaar voor. Ik ben dan in een platenzaak in Antwerpen gaan zoeken en vond een ep, een vinylplaat met vier liedjes op 45 toeren: 'It won't be long', 'I'll get you', 'Roll over Beethoven' en 'I want to hold your hand'.

– **Krachtige nummers. Die kunnen tellen als binnenkomer.**

Ja, ik draaide ze elke middag toen ik van school kwam. Mijn moeder vond die muziek ook tof. Mijn tweede aankoop was de single 'Twist and shout'. Dat is het nummer waarop John Lennon zijn stem kapot zingt. Ik was daar helemaal ondersteboven van.

En dat is dan een colostrum-verhaal.

– **Pardon?**

Je weet wel, vooraleer de moeder de echte borstmelk geeft, geeft ze iets geligs en dat heet colostrum. Dat heeft zoveel waarde, in dat eerste shot zitten alle krachten.

Ik moet het openbreken van mijn leven terugbrengen naar dát moment. Er is geen keuze. Het horen van 'Twist and shout', alles scheurt open, alles kan ineens. Met daarbij het gevoel: als zij dat kunnen, kan ik dat ook.

– **Wel, wel.**

Ja, daar heb ik nooit last van gehad, van: wow, dat ga ik nooit kunnen. Men zegt wel eens dat ik bescheiden ben, maar van alles

wat me enthousiasmeerde heb ik altijd meteen gedacht: dat moet ik ook doen, zonder me af te vragen of ik dat ook wel kon.

Dat gold ook voor Toon Hermans die me twee uren had laten lachen in de Arenberg, samen met mijn moeder. Ik was acht jaar, had achttien muggenbeten maar had geen seconde de jeuk gevoeld. Dat weet ik nog goed.

– **Wat is de link tussen Toon Hermans en de Beatles?**

Het idee dat ik de fakkel wilde doorgeven. Later als ik groot was wilde ik dat ook doen, de mensen uren laten lachen en hen hun zorgen doen vergeten. Maar dat heeft zich niet doorgezet, want plots waren de Beatles er.

Vanaf toen was het gedaan. En begonnen. Ik was net veertien. Ik kende alle Beatlesnummers fonetisch uit het hoofd. Dus ik wist niet wat ze zongen, maar mijn stiefvader, die goed Engels kan, was verbijsterd en geamuseerd omdat ik alles juist zong. Ik kende gewoon een kolossaal aantal lettergrepen in het Liverpools. Die *th* was wel moeilijk, die probeerde hij wel eens te verbeteren.

Ik had nog geen gitaar om me te begeleiden. Maar wie de liedjes a capella wilde, kreeg ze te horen. Zo was ik vaak bij mijn oma in Almelo, waar ik op straat gewoon voor de burens stond te zingen. ‘Leuk’, zeiden ze. ‘Zing er nog eens een.’ En dan deed ik dat. En nog een.

Mijn oma, een lieve vrouw die me altijd alles liet doen wat ik wilde, kwam er eens op uit. Zij siste toen dat ik terug naar binnen moest. Ze zag het anders, ze dacht dat die mensen van me profiteerden en me uitlachten.

Ik probeerde verbluft te begrijpen wat ze bedoelde. Want eigenlijk heb ik dat nog altijd. Als ik ga spelen ben ik onuitputtelijk, omdat ik dat zo graag doe. Dat is nog altijd zo. Voor de rest doe ik weinig of niks, maar dát doe ik zonder ophouden.

Als ze me vragen om borden in de keuken te halen, of af te wassen of te stofzuigen, is het met een lang gezicht. Maar dát doe ik altijd.